

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. septembra 1875.

O b s e g: Letošnja žitna letina v Evropi. — Letošnji pridelek medú na Kranjskem. — Pridelek svile v Kini in Japanu. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Letna šolska sporočila. — Slovensko slovstvo. — Pa le zopet na Triglavu! — Pogled na Turško bojišče. — O slovenski politiki. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Letošnja žitna letina v Evropi.

Pretekli mesec je bil, kakor so „Novice“ poročale, tretji veliki mednarodni trg (internationaler Saaten- und Getreidemarkt) na Dunaji. Šešlo se je iz različnih krajev svetá okoli 5000 žitnih trgovcev, kmetovalcev in družih, ki so radovedni bili, iz obravnave in poročil tega zbora izvedeti: ali se bode dalo letos iz Avstrije in Ogerskega žitnih pridelkov kaj ali nič v tuje dežele izpeljati.

Naj iz teh obravnave našim bralcem damo kratek posnetek, kakor ga je priobčil „Oest. Landw. Ztg.“

Pridelek pšenice je bil v Avstriji le srednji, za 200.000 tisoč centov manj kakor lani, na Ogerskem pa za 2 milijona colnih centov manj; po dobroti je letošnja pšenica za 4 odstotke slabeja memo lanske. Ker pa je še od lanskega pridelka obilo, tedaj ta zaloga ne bo samo le domačim deželam zadostevala, ampak mogoče bo pšenice do 6 milijonov centov v tuje dežele prodati.

Rži se je v Avstriji za 100.000, na Ogerskem pa za 700.000 vaganov manj pridelalo kakor lani; v dobroti je letošnja rž za 3 odstotke slabeja od lanske. Na ptuje se bosta dala kaka 2 milijona centov izpeljati.

Ječmenovega pridelka je v Avstriji in na Ogerskem za 3 milijone vaganov manj kakor navadno v družih letih; vrh tega je ječmen prav slab, in k večemu se ga bo dalo 1 milijon na tuje prodati.

Ovsa je v Avstriji čez 400.000 vaganov več od lani, na Ogerskem pa še čez 2 milijona vaganov manj, sploh pa je oves dober. Ker je lanskega ovsa še obilo v magazinih, se ga bo v kljub slabi letošnji letini dalo še mnogo spečati na ptuje.

Pridelek koruze se pričakuje bogat.

Krompirja je deževno vreme veliko pokvarilo, vendar je pričakovati v obče obilen pridelek.

Iz vsega tega je gotovo, da je letošnji žitni pridelek v Avstriji in na Ogerskem srednji in da bo mogoče, vsake sorte žita še v tuje dežele prodati, ker letina v družih deželah Evrope ni obilna, in če se cena Avstrijskega in Ogerskega žita ne bo previsoko postavila.

Poglejmo zdaj v druge Evropejske dežele, kako ondi stoji z letošnjo letino.

Severna Nemčija je skoro vsega žita pridelala le srednjo mero, le ječmen, oves in posebno oljnate rastline so deloma slabo plenjale, deloma pa prav nič obrodile.

Na Bavarskem sploh pridelek še srednji ni, prav tako je tudi v deželah ob Renu, na Saksonskem in Šlezkem.

Južna Nemčija bode precej potrebovala ptujega žita.

V Švajci pridelek še srednji ni, potrebovala bo ptujega žita več ko 3 milijone centov.

Na Francoskem je letošnja letina slabeja od lanske; vendar ne bodo Francozi tujega žita veliko potrebovali, zato, ker imajo še lanskih zalog.

Na Laškem bodo potrebovali kakih 20 odstotkov ptujega žita več kakor v navadnih letih.

Na Angleškem in Irskem je pšenični pridelek za 25 odstotkov manjši, pa tudi za toliko slabeji; tudi ječmena, ovsa in krompirja jim bo zelo manjkalo.

Iz družih dežel, katere mnogo žita vvažvajo v Evropo, se poroča, da na Ruskem je bila žitna letina slaba, in da se bode komaj tretji del od tega, kakor lani, dal izpeljati v druge dežele.

Rumunija ima le pičli srednji pridelek.

V Ameriki pa je letošnja letina bogata tako, da bode mogla prav veliko žita v druge dežele prodati.

Letošnji pridelek medú na Kranjskem.

Čebeloreja Kranjska že od nekdanj sloví; pridelek medú in voska šteje naša dežela med svoje boljše dohodke; najbolj v to jej pripomore ajda, na kateri čebelice največ medú naberó. Od ajde je tedaj odvisna boljša ali slabeja letina medú.

Kolikor nam je dozda znano, vsaj iz Ljubljane in okolice njene, ne hvalijo se čebelarji s pridelkom letošnjim. Panjevi, v katere so lani v najboljšem času čebele po 2 funta na dan nanesele medú, so prihajali letos le za pol funta na dan težji. Pridelek po tem takem je za dve tretjini revniši od lani. Morebiti je drugod nekoliko bolje; al ker je menda povsod ob času najzdatnejše bere premrzla burja pihala, je ona kriva slabe medene letine.

Gospodarske novice.

Pridelek svile v Kini in Japanu.

Kitajci in Japonci se hvalijo z letošnjim pridelkom svile (žide). Iz notranjih krajev Kitajskega je prišla prva svila že sredi rožnika meseca; če tudi drugi in tretji pridelek se tako obnese kakor prvi, sme se pričakovati, da Kina letos na trge v Shanghai in Kanton

pripelje 80.000 bal, tedaj za 8000 več kakor lani. Tudi iz Japana se poroča, da letošnji svilni pridelek bode tolikošen in takošen, kakor je bil lani. Ker tedaj iz Kine in Japana toliko pride svile, je gotovo, da jej bode cena padla.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

6. Čebelar, kateri sam roje dela, zgubi veliko manj rojev, kakor pa oni, kateri čebelam prostovoljno rojiti pusti. Premislimo tudi to reč malo bolje:

a) Roj se zgubi, ako čebelarju uide. Kaj tacega najrajše kak prvec naredi, katerega čebelar še ni pričakoval, in toraj tudi pri ulnjaku še ne zadosti pazil. Kaj tacega se čebelarju, kateri sam roje dela, ne more nikoli prigoditi, ker mu nobeden njegovih plemenjakov sam od sebe k prvemu, to je, s staro matico ne roji, ampak vsi, kolikor jih roji, rojijo le z mladimi maticami, katere pa čebelarju že kak dan poprej s petjem naznanijo, da ima roja pričakovati; če mu tedaj kak tak roj uide, mora to le sam svoji nemarnosti pripisati.

b) Prvi roj se zgubi, ako matica pri rojenji na tla pade, in se tako ali tako pokonča. Kdor prve roje sam dela, temu se to ne bo nikdar zgodilo, ker pri narejanju prvih rojev matica ne pride nikdar iz ulnjaka, ampak se le iz enega panja v drugega prestavi.

c) Nekater roj je zelo siten, in s panjem, v katerega se vsadi ali ogrebe, ni zadovoljen, toraj drugi dan ali pa še pozneje iz panja uide, in če čebelar tega ne zapazi, mu prav lahko pobegne in se tako zgubi. Narejeni roj, naj je že prvec ali drujec, ti ne bo nikdar iz panja všel, ker vsak nekaj satja in zalege dobi, zalege pa čebele nikdar ne zapusté, razen ko bi jih črvi pregnali. Kaj tacega se pa le zgodaj spomladi včasih primeri, da nekater panj tako opeša, da črvi čebele iz njega preženejo, dasiravno je morebiti še kaj malega zaležen; ob času rojenja se pa to nikoli ne zgodi.

d) Roji se pokončajo, ako se jih pri rojenji, bodi si dva ali še več skupaj vsede, kateri pa raznovrstne matice imajo, namreč nekater stare, nekater pa mlade. Čebele taci rojev se, kakor že sicer vsak čebelar dobro vé, med sabo skoljejo, tako da čebelar od dveh, treh ali še več taci rojev nazadnje še komaj enega dobrega dobi, ali pa še enega ne. Čebelarju, ki sam roje dela, se kaj tacega nikoli ne more prigoditi, zakaj vsi panjevi, ki mu bodo sami od sebe rojili, mu bodo le s pevkami, tedaj z mladimi maticami rojili, kakor sem že malo poprej povedal, in če se mu taci rojev tudi dvoje, troje ali še več skupaj vsede, ne bo imel nobene škode, ker se mu taki roji ne bodo nikoli med sabo sklali, imel bo le malo truda, da jih razloči, če jih noče skupaj pustiti.

Če pa tudi čebelar sam rojev delati noče, ampak pusti, da mu raji sami od sebe rojijo, si vendar v mnogih primerljiveh veliko lože pomaga in se škode obvaruje, če ima dzierzonzirane, kakor pa, če ima le stare Kranjske panjove.

Tako, postavimo, se včasih primeri, da kak prvec začne rojiti; čebele se iz panja vsujejo, matica pa v panju ostane. Čebele nekaj časa okrog ulnjaka sèm ter tje švigajo in matice iščejo, ker je pa ne najdejo, se nazaj v stari panj povrnejo, in kaj se zgodi? Včasih se sicer primeri, da taki panj drugi dan zopet roji, velikrat pa čebele staro matico v kazen, ker rojiti ni hotela, pokončajo, in prvi roj je zgubljen. — Res je sicer,

da tak panj čez kaci 9–12 dni navadno bolj močnega drujca dá, al drujec je vendar le drujec in v veliko večji nevarnosti, kakor pa prvec, ker njegova matica še ni oplemenjena, pri plemenjenji se pa lahko matica zgubi, in tako čebelar, namesti prveca, še dobrega drujca ne dobi.

Ako imaš dzierzonzirane panjeve, si v takem primerljivi prav lahko pomagaš. Naredi tako le: Počakaj, da čebele, katere so brez matice iz panja izrojile, nazaj v panj gredó, potem potegni panj iz ulnjaka, in začni satove enega za drugim iz njega vzdigovati, tako dolgo, da matico dobiš.

Ko si matico dobiš, potem pazi na to, kako se čebele proti njej zadržé. Če vidiš, da se čebele proti njej prijazno obnašajo, potem postavi ta sat, na katerem matico imaš, v drug prazen panj, dodaj mu še kaci 5 satov s čebelami vred iz starega panja; tako si prvi roj naredil, in homatije je konec. Ako pa zapaziš, da se čebele proti matici že sovražno obnašajo, da jo preganjajo in poprijemajo ali ščipljejo, brž jo jim vzemi, zapri jo v maticno hišico ali škatljico in postavi jo v prazen panj; po vsem tem pa ali koj ali pa še le na večer pri svojih družih panjovih potrebnih čebel naberi, da boš prveca tako naredil, kakor sem zgoraj povedal, ko sem razlagal, kako se prvi roji delajo, kedar se čebele iz raznih panjev jemljejo.

Tudi se včasih primeri, da kak panj vprvič roji, pa matica nima zdravih perut in pade na tla v kako travo. Čebele nekaj časa okoli frfrajo in matice iščejo; ko je pa ne najdejo, se zopet nazaj v stari panj povrnejo. Čebelar išče skrbno matice po tleh, po jo še le potem najde, ko so se že vse čebele nazaj v stari panj povrnile. Kaj hoče zdaj revež storiti? Če matico nazaj v stari panj spusti, jo mu utegnejo čebele umoriti, posebno ko bi več deževnih dni nastopilo, da bi panj še enkrat vprvič rojiti ne mogel, in tako je prvi roj zopet zgubljen.

Ako imaš nove Kranjske panjove, si tudi v takošni nezgodi prav lahko pomagaš. Zapri najdeno matico v maticno hišico, postavi jo v prazen panj, in potem naredi prvi roj, ali tako, da iz starega panja še kaci 6 satov s čebelami vred vzameš, in v panj, kjer matico imaš, preložiš, ali pa, da si potrebnih čebel iz raznih panjev nabereš. (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Letna šolska sporočila.

** Izviestje kr. realne i velike gimnazije i male gradske realke u Varaždinu koncem šolske godine 1874/5.*

Radostni smo čitali poročilo navedenih šol, katerima kot ravnatelj na čelu stoji naš velecenjeni rojak gosp. Franjo Brađaška in v katerih poleg njega nahajamo tudi mnogo profesorjev čislanih Slovencev. Narodni jezik velja tu, kakor povsod, kjer so šole pametno osnovane, kot učni jezik; med obligatnimi nauki na gimnaziji, večidel po 2 uri na teden, pa stoji tudi nemški jezik; italijanski in francoski nista obligatna. Učencev na gimnaziji je bilo 266 rodoma Hrvatov, 22 Slovencev, Magjarov 7, Poljakov 2, — Nemca nobenega; ko bi bil Ljubljanski dr. Mrhal ravnatelj one gimnazije, Bogme! da bi bil iznašel 98 Nemcev.

Gosp. profesor Matija Valjavec in namestni učitelj Franjo Šelak sta napisala temu šolskemu letniku vvodna članka. Učitelj Šelak lepo razpravo: „Realne gimnazije ili gimnazije i realke?“, prof. Valjavec pa je priobčil 21 daljih ali krajših narodnih pripoved